

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Het verdragen van het ontoereikend zijn

Studiedag georganiseerd door Kennisprtt
[Beilen, 13 december 2019]

Froukje Prins

Afscheid nemen middels een congres past in de stijl van organisatie- en netwerkta lent Peter Simons. Jarenlang organiseerde hij lezingen in het Wilheminegebouw in Beilen. Het afscheid nemen in een warme kring van collega's en in een sfeer van kennis delen, is met zijn aankomende pensionering en emigratie naar Curaçao meer dan op zijn plek. In zijn loopbaan ervoer Simons soms het gevoel tekort te schieten, een besef van ontoereikendheid. Zijn wens dit thema breder bespreekbaar te maken, komt tot uiting in dit congres. Hij heeft hiervoor verschillende sprekers weten te verzamelen. De grote belangstelling voor dit overboekte congres maakt duidelijk dat er herkenning is, en daarmee kan de gezamenlijke zoektocht naar het verdragen van gevoelens van ontoereikendheid beginnen.

Dagvoorzitter Karin Dijkman, gezins- en relatietherapeut en werkzaam in haar eigen praktijk Kade, opent de dag en geeft het woord aan Marian Ploegmakers-Burg om haar de totstandkoming van het thema van vandaag uit te laten leggen. Ploegmakers-Burg, klinisch psycholoog en psychotherapeut bij het Amsterdams Instituut voor Gezins- en Relatietherapie (AIGR), vertelt over een gesprek dat zij en Simons hadden over zijn naderende afscheid. In dat gesprek vertelde Simons dat het voor hem ongemakkelijk voelt stil te staan bij

pijnlijke momenten en gevoelens van falen in behandelingen. Ploegmakers-Burg vertelt deze gevoelens te herkennen en illustreert dit met een persoonlijk verhaal. Zij vertelt over een cliënt die uit het leven stapte omdat zij ervan overtuigd was dat het opnieuw doormaken van psychotische episodes te zwaar voor haar zou zijn. De zichtbare emoties van Ploegmakers-Burg worden meegevoeld in de zaal. Dit is een donkere kant van ons werk. Zij duidt dit soort situaties niet als falen, maar als ontoereikendheid. Stilstaan bij deze ervaringen is een kans toereikend te zijn en ook de goede momenten te herdenken.

Frans Holdert, arts-psychotherapeut bij het AIGR, neemt met een zekere gretigheid het woord over. Hij zegt blij te zijn dat hij voor Simons mag spreken. Al snel zingt en speelt Holdert voor ons een nummer van een Braziliaanse gitarist dat gaat over gevoelens van ontoereikendheid van een vader en een vriend van iemand die zich suïcideerde. In de beschrijving van zijn loopbaan belicht Holdert zijn verwondering over het grote vertrouwen dat cliënten aan ons geven. Vroeger was er een groot geloof in de werkbaarheid van psychotherapie en was geld onuitputtelijk beschikbaar. In de huidige tijd wordt gevraagd of iets naar wens is en of iets werkt. De bijbehorende meetcultuur lijkt transparantie te beogen, maar is dit niet meer een trend geworden onder invloed van de digitalisering? Holdert refereert daarbij kort aan het recent verschenen boek van Flip Jan van Oenen over het misverstand van psychotherapie (2019). Psychotherapie werkt en onderzoek is nuttig, maar daarnaast zijn er ook specifieke

Het verdragen van het ontoereikend zijn

factoren die invloed hebben op de uitkomst. Zo blijft psychotherapie het verdragen van ontoereikendheid met zich meebrengen. Holdert sluit af met een persoonlijk geschreven lied voor Simons waarin, naast het missen van Simons als een gewaardeerde collega, aandacht is voor gevoelens van spijt en ontoereikendheid die je als therapeut kunt ervaren.

Edu van de Velden, psychotherapeut, opleider en supervisor van de NVRG, analyseert vervolgens het gevoel van ontoereikend zijn. Hij pleit ervoor gevoelens van ontoereikendheid te koesteren. Ontoereikendheid brengt het verlangen niet te berusten, maar op zoek te gaan naar inspiratie. Zo ontwikkelt ons ambacht zich. Ontoereikendheid moet volgens Van de Velden, op z'n Vlaams gezegd, worden verstaan, zodat er reflectie komt. Wanneer ontoereikendheid wordt verstaan, kan zij verdragen worden.

Cor Vreugdenhil, oprichter van de Rotterdamse Kring, familietherapeut en groepstherapeut en werkzaam bij Mole-Mann Mental Health, had graag zijn hond Bella aan Simons willen laten zien omdat zij voor hem een spiegel is voor zijn eigen ontoereikendheid. Verschillende boeken, nieuwsfeitjes en YouTube-video's passeren vervolgens de revue. De waardering voor Simons is voelbaar, maar het is wat zoeken naar de rode draad in het geheel.

Ellen Aptroot, vrijgevestigd psychotherapeut, systeem(leer)therapeut, supervisor en opleider voor de NVRG en de vereniging voor kinder- en jeugd psychotherapie (VKJP), volgt met een column. Ze vraagt aandacht voor de persoon van de therapeut in een tijd waarin protocollen en bewezen behandeling de persoon van de therapeut naar de achtergrond dringen. Zij refereert hierbij aan een onderzoek waaruit blijkt dat de persoon van de therapeut voor vijf procent van doorslaggevend

effect is in de behandeling. Dit percentage lijkt laag, maar in samenhang met de vele andere variabelen blijkt dit percentage volgens Aptroot buitengewoon hoog te zijn. Therapeuten die in staat zijn een stevige werkrelatie aan te gaan, hebben beduidend meer resultaat, ook in het methodische werkveld. Hierdoor ontsnapt niemand aan de persoon van de therapeut in de psychotherapie. Aptroot stelt ons als publiek gerust dat gevoelens van onzekerheid niet vreemd zijn. Er is volgens haar altijd een onverklaarbaarheidsmarge in de therapie. Dit nodigt uit onze gevoelens van ontoereikendheid serieus te nemen en te onderzoeken. Deze reflectie kan volgens haar leiden tot het mobiliseren van mechanismen in onszelf om deze gevoelens ter plekke te hanteren. Ze moedigt aan hier expliciet bij stil te staan zodat er groei kan komen.

Deze dag staat ook in het teken van een ode aan het werk van Simons. Collega's Albert Neeleman, gz-psycholoog, psychotherapeut, klinisch psycholoog en seksuoloog bij het AIGR, en Jan Bout, werkzaam in zijn eigen psychotherapiepraktijk Quo Vadis, laten ons een live paren-groepstherapie sessie meemaken. Neeleman en Bout tonen hoe met elkaar ontoereikendheid wordt verdragen en hoe er in verschillende gelaagdheden wordt gewerkt, op individueel, partner- en groepsniveau. Neeleman vertelt over het appel op de therapeut dat uitgaat van cliënten die komen met onmacht. Onmacht van cliënten boort bij therapeuten niet zelden een hoop aan een supermodel in te kunnen zetten. Het lijden is niet uit te bannen. Wel kunnen we volgens hem collaboratief en in dialoog iets voor de ander betekenen.

Bout sluit vervolgens af met een aantal foto's over het werkzame leven van Simons. Het respect en de waardering voor Simons is hierin voor mij als toeschouwer voel-

Het verdragen van het ontoereikend zijn

baar. Als laatste komt Simons zelf aan het woord. De werkreis die hij heeft gemaakt, had hij van tevoren niet kunnen bedenken. Er was ongemak maar het was de reis zeer waard.

Terugblikkend op deze dag ben ik geraakt door Simons' jarenlange inzet ons therapeuten middels dit soort congressen te laten groeien. Ook dit afscheidscongres is daar een voorbeeld van. Simons heeft in mijn beleving zijn ambacht verstaan en voorgeleefd. Dat op de verwachte kennisoverdracht vandaag gedeeltelijk werd beknibbeld door een warme ode aan

Simons' persoon en loopbaan, waardoor het thema 'ontoereikendheid verdragen' soms meer naar de achtergrond verdween, is dan ook prima te verdragen.

Froukje Prins is als systeemtherapeut werkzaam bij Eleos. Email: froukje.prins@eleos.nl

Literatuur

Oenen, F.J. van (2019). *Het misverstand psychotherapie*. Amsterdam: Boom.

Eigenzinnige ideeën en verrassende interventies bij hoog conflict na scheiding

Studiedag georganiseerd door de Interactie-Academie
[Antwerpen, 15 november 2019]

Birgit Bongaerts

De Interactie-Academie organiseerde deze studiedag naar aanleiding van de pensionering van Lieve Cottyn. Ellen Reijmers, directeur bij de Interactie-Academie, belichtte om te beginnen Cottyns loopbaan als psycholoog, systeemtheoretisch psychotherapeut en staflid. Cottyn werkte een vorm van systemische hulpverlening uit als antwoord op moeilijke en complexe ouderschaps- en gezinsreorganisaties na partnerscheiding. Ze heeft hiermee een belangrijke en originele bijdrage geleverd aan het werken met gezinnen in situaties van hoog conflict na scheiding.

Het programma was goed gevuld met plenaire lezingen en workshops. De twee ochtendlezingen weerspiegelden de keuze voor een sociologische verkenning van het

thema. De maatschappelijke ontwikkelingen op gebied van echtscheiding en gezinnen hebben immers impact op de beleving van de gezinsleden. Bepaalde opvattingen en ideeën over 'een goede ouderschapsreorganisatie' kunnen domineren en druk zetten op ouders, kinderen en betrokkenen. Allen, ook wijzelf, werken mee aan deze druk door bepaalde ideeën over het gezin te onderschrijven. 'Gezinssociologisch onderzoek kan ons helderheid en inzicht verschaffen in de vele betekenislagen van ouderschap na scheiding,' aldus dagvoorzitter Mieke Faes, staflid bij de Interactie-Academie.

Sofie Vanassche, gezinssocioloog, verbonden aan KU Leuven en Artevelde Hogeschool, vertelde over haar onderzoek naar de invloed van scheiding op gezinnen van vandaag de dag. We kunnen niet spreken over dé scheiding, want ieder gezinslid maakt zijn of haar eigen scheiding door. De hedendaagse voorkeur voor gedeeld verblijfs-co-ouderschap is niet zomaar ontstaan. Deze voorkeur hangt samen met veranderde invullingen van de genderrol. Nog niet zo lang geleden werd het verblijf voornamelijk aan moeders toegekend. Zij